

Kitap İncelemesi

Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği adlı kitabın incelemesi

Valon Shkodra¹

Priştine Albanoloji Enstitüsü, Etnoloji Bölümü, Priştina, Kosova

Makale Bilgisi

Geliş: 12 Aralık 2024
Kabul: 24 Aralık 2024
Online Yayın: 30 Aralık 2024

Anahtar Kelimeler

Kitap incelemesi
Kosova
Türk tasavvuf müziği

2822-3195 / © 2024 TM
Genç Bilge Yayıncılık tarafından
yayınlanmakta olup, açık erişim,
CC BY-NC-ND lisansına sahiptir.

Öz

Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği başlıklı kitap, Balkanlar'da tekke ile diğer İslami kurumların gelişmesi ve etkisiyle bağlantılı bir şekilde tasavvuf müziğinin Kosova'da müzikal ve sosyokültürel bir olgu olarak incelenmesine yoğunlaşmıştır. Çalışmada amaçlanan bilimsel ve akademik düzeye ulaşılacak ve süreklilik arz eden bir gayretin devamı olacak şekilde bu konuyla alakalı önceden yazılıp yayımlanmış tüm malzeme dikkate alınmış ve bu alanda çalışma yapan öncüllerin görüşlerine başvurulmuştur. Bu kitap öncesinde ve sırasında bu tür müzik yaratıcılığına ilişkin araştırmaların sayıca az oldukları ve eksikler barındırdıkları gözlemlenmiştir. Kitap dört bölümden oluşmuştur. Bölüm 1. Kosova'da Osmanlı Hakimiyeti ve İslamiyet, Bölüm 2. Tasavvuf Musikisi'nin Uygulama, Mekan, Ayin ve Törenleri, Bölüm 3. Kosova Tekkeleri, Bölüm 4. Kosova İlahileri. Bu kitap, inceleme alanındaki tekkelerin her biri birer sanat merkezi olması nedeniyle tasavvuf müziğinin gelişimindeki rolü kitapta açıklanmıştır.

Makaleye atıf için

Shkodra, V. (2024). Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği adlı kitabın incelemesi. *Türk Müziği*, 4(4), 375-378. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.14601831>

Kitap Adı: Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği

Yazar: Dr. Krenar Doli

Dil: Türkçe

ISBN: 978-605-81153-8-5

Yayınevi: Genç Bige (Young Wise)

Yayın Tarihi: 2024

Sayfa: 192

Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği başlıklı konusu Kosova'da tasavvuf müziğinin müziksel ve sosyo-kültürel bir olgu olarak araştırılmasıdır. Belirlenen konunun, Arnavut veya diğer bilim adamları tarafından şimdiye kadar yapılmış olan katkıları da dikkate alarak problemi bütüncül bir şekilde ele almak suretiyle üzerinde yeterince durulmamış olan bu alandaki boşluğu doldurmayı amaçladığı için önemli ve yararlı olduğu görüşündeyiz. Kosova gibi spesifik bir yerde tasavvufla ilgili ritüeller ve geleneklerin tamamını kapsayacaktır.

Kitabın kuramsal zemini etnomüzikoloji ve kültürel araştırmalar alanından geniş bir literatür üzerine kurulacaktır.

Bu çalışmada önemli yeri olan müzikal transkripsiyonlara özel önem atfedilmiştir. Bu çalışmanın esas amaçlarından biri günümüzde Kosova tekkelerinde icra edilen dinî motifli meşhur şarkıların bulunup transkribe edilmesidir. Ancak bu çalışmaya alınan örneklerin tamamını transkripsiyonlar oluşturmamaktadır. Meşhur dinî motifli şarkıların seçiminde farklı varyantları ve yayınlarının seçimi yapılmıştır. Çalışmaya alınan tüm bu malzeme ilgili şark makamları çerçevesinde dizilmişlerdir.

Özellikle bunun gibi kompleks bir çalışmada başvuru araştırma yöntemlerinin tanımlanması çalışmanın başarısı için belirleyici niteliktedir. Bu, etnomüzikolojiyle ilgili bir çalışma konusu olduğundan nitel bir yöntem tercih edileceği anlaşılmaktadır. Her etnomüzikolojik çalışmada gözlem, yapılandırılmış veya kısmen yapılandırılmış görüşme ve mülakat yoluyla veri toplama, daha sonra incelenmek üzere fotoğraf çekme ve görüntü kaydetme gibi yöntemsel araçlar nedeniyle nitel araştırma yöntemi uygulanmış sayılır.

Bu adımlardan sonra, çalışmanın amacına uygun malzemenin derlenmesi için aşağıda belirtilen çalışma yöntemleri uygulanarak saha çalışmasına geçilmiştir:

- Belirlenen kaynak kişilerle görüşme
- Anket
- Gözlem yöntemi (etkin gözlem yaparak ve belirlenen kaynak kişilere soru sorarak)

Kaynak kişi seçiminde halk bilimi alanında yapılan araştırmalarda artık yaygınlaşmış olan kıstas ve koşullara uygunluğa dikkat edilmiş, sahada kaynak kişilere yönelik uygulanacak yöntem ve tekniklere özel önem atfedilmiştir.

Kosova'dan derlenen dinî mûsikî eserlerinin bazı özellikleri üzerinde durmak gerekir:

- Bu eserler halkın dilinde yüzyıllardır yerleşmiş ilahiler olması bakımından halk mûsikisine yakındır.
- Eserler genellikle iki, üç veya dört zamanlı usullerdir.
- Dil farkı gözetilmediği için her dilde eserler kaydedilmekte ve notaya alınmaktadır.
- Kosova'da bazı güfteler Türkçeden diğer dillere çevrilmiştir.
- Bu bölgelerde yapılan zikirler de en az ilahiler kadar önemlidir. (Ayrıca Kosova'da yapılan dua ve okunan mevlitlerin dilden dile günümüze kadar gelmesi de dikkate şayandır).

Ayrıca eserler, derleme yapılacak mekâna bizzat gidilerek yerel halktan olan icracılara eserlerin okutulması suretiyle kayıt altına alınmıştır. Teknik donanım olarak ise kamera, fotoğraf makinası ve ses kayıt cihazları kullanılmıştır.

Bunların dışında derlemeler sırasında benimsenen üç temel yöntem şunlardır:

- Kosova'daki bazı tarihî tekkelerin meşk ve zikir günlerine misafir olarak katılımımız esnasında, okunan ilahilerin otantik olarak kayıt altına alınmasına özen gösterildi. Bu vesileyle özel bir kayıt alma yerine, meşk ve zikirlerin yapıldığı gün ve saate bu tekkelerde bulunarak ses ve görüntü almaya gayret edildi.
- Bu katılımlar esnasında mûsikîşinas olan dervişler tespit edildi ve bir randevu günü ayarlandı. Buluşulan günde kaynak kişinin okuyacağı eserler kurmuş olduğumuz görüntülü ve sesli kayıt sistemi vasıtasıyla kayıt altına alındı.
- Bu mecmualar arasında bazı eserlerin klasik Osmanlıca olarak kaleme alındığı görüldü ve bunlardan bazıları da latine edildi.

Bu çalışma, önsöz, sonuç, kaynaklar ve literatür hariç dört bölümden oluşmaktadır. Her bölüm bağımsız bir birimi temsil eder; çünkü her bölümde çalışmanın kapsam bütünlüğüne uygun şekilde belirli hususlar ve meseleler ele alınmıştır.

Bölüm 1. Kosova'da Osmanlı Hakimiyeti ve İslamiyet

Kitabın ilk bölümü, Arnavut kültürünün gelişme süreciyle ilgili tarihsel arka planı kapsamaktadır. Yerelde mektepler, medreseler, kütüphaneler, kültürel ve dinsel kurumların kurulmasındaki rolü vurgulanarak camiler ve tekkeler gibi öğretim ve eğitim işlevi gören kurumların rolü incelenmektedir.

Bölüm 2. Tasavvuf Musikisi'nin Uygulama, Mekan, Ayin ve Törenleri

İkinci bölüm camide gerçekleştirilmiş (Mevlit, Salâ, Bayram ve Cuma Salâsı, Cenaze Salâsı, Salât-ı Ümmiye, Temcît, Ezan) ve tekkede gerçekleştirilmiş (Durak, Mersiye, Nefes, Nevbe, Gülbank) kendine has performans özelliklerine göre ayrılır. Cami ve tekke bulunan ortak formlar (Nat'lar, İlahiler, Kasideler ve Şuğülller) gibi hakkında bilgi verildi ve sonra bunun Kosova'daki etkisi örneklerle değerlendirildi.

Bölüm 3. Kosova Tekkeleri

Çalışmanın üçüncü bölümü Kosova'da bulunan tüm tarikatlarla, ilgili olup özellikle zikri ve müzik ayrı bir başlık olarak ele alınmıştır. Bu bölümde her bir tarikatın sırasıyla kısa tarihçesi, kurucusunun kısaca hayatı verildikten sonra, varsa kollarını da ele alarak tarih boyunca Kosova'daki mûsikî faaliyetleri incelenecektir.

Bölüm 4. Kosova İlahileri

Dördüncü bölümde günümüzde Kosova sathındaki tekkelerin tamamında icra edilen ilahilerin en bilinenleri transkribe edilmiştir. Türkçe olarak icra edilen ilahilerin yanı sıra Arnavutça olarak da icra edilen çok sayıda ilahiye bu çalışmada yer verilmiştir. Bahse konu ilahilerin tamamı tahlil edilip ilgili veriler eşliğinde sunulmuştur.

Sonuç

Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği başlıklı kitap bu alanda yazılan önemli kitaplardan biri dört bölümden oluşmuştur. . Bölüm 1. Kosova'da Osmanlı Hakimiyeti ve İslamiyet, Bölüm 2. Tasavvuf Musikisi'nin Uygulama, Mekan, Ayin ve Törenleri, Bölüm 3. Kosova Tekkeleri, Bölüm 4. Kosova İlahileri. Bu kitap, tekkelerin her biri birer sanat merkezi olması nedeniyle tasavvuf müziğinin gelişimindeki rolü kitapta açıklanmıştır.

Yazar Özgeçmişi

Valon Shkodra 1984 yılında Priştine'de doğdu. İlkokul ve ortaokulu doğduğu yerde bitirdi. Priştine'de Üniversitesi, Filozofik Fakültesi, Etnoloji bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. 2014 yılında Etnoloji-Folklor bölümünde odaklanarak Kültürel Antropoloji ve Sanat Çalışmaları Enstitüsü'ndeki Albanoloji Çalışmaları Merkezi'nde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 2022 yılında Lubjana Üniversitesi (Slovenya), Etnoloji bölümü'nde doktora eğitimini tamamladı. Priştine'deki Etnoloji Müzesi 10 sene çalışmaktadır. 2019-2022 yılından itibaren "Albanological Research – Folklor and Ethnology Series" adlı bilimsel derginin yayın kurulu sekreteriydi. 2023- yılından itibaren "Albanological Research – Folklor and Ethnology Series" adlı bilimsel derginin yayın kurulu üyesidir. Şu ana kadar aşağıdaki eserlerini yayımladı: Priştine Etnolojik Müzesi ve İşlevi, monografi, Albanoloji Enstitüsü, Priştine, 2021, s.144. Kosova'nın Geleneksel El Sanatları, katalog, Albanoloji Enstitüsü, Priştine, 2022. The Yearbook (2010-2020), adlı kitabını ortak yazar yayınladı, Albanoloji Enstitüsü, Priştine, 2022, s.377. The Yearbook I, adlı kitabını ortak yazar yayınladı, Albanoloji Enstitüsü, Priştine, 2022, s.192. The Cultural Heritage Postcards in Kosovo, katalog, Albanoloji Enstitüsü, Priştine 2023, s.118.

Kitap Yazarının Özgeçmişi

Krenar Doli 1985 yılında Yakova'da doğdu. İlkokul ve ortaokulu doğduğu yerde bitirdi. 2007'de Tiran'daki Sanat Akademisi, Müzik Fakültesi, Müzikoloji bölümü'nde lisans eğitimini tamamladı. 2014'te Etnoloji-Folklor bölümünde Etnomüzikolojiye odaklanarak Kültürel Antropoloji ve Sanat Çalışmaları Enstitüsü'ndeki Albanoloji Çalışmaları Merkezi'nde Yüksek Lisans eğitimini tamamladı. 2021'te Ankara'daki Hacı Bayram Veli Üniversitesi, Türk Halk Bilimi bölümü'nde doktora eğitimini tamamladı. Priştine'deki Albanoloji Enstitüsü, Folklor Bölümü çalışıyor. Balkan bölgesinin farklı müzik uygulamaları, müzik ve sanatsal ve sosyo-kültürel alanlardaki çok taraflı bağlantılarla ilgileniyor.

Şu ana kadar aşağıdaki eserlerini yayımladı: Muzika në refleks e kohës, eserlerini seçki, "Erpoprint", Gjakovë, 2007. Gjakova brenda muzikës, monografi, "Erpoprint", Gjakovë, 2010. Dasma në qytetin e Gjakovës, monografi, Instituti Albanologjik, Prishtinë, 2015. Tradita e muzikës sufiste në Kosovë, monografi, Instituti Albanologjik, Prishtinë, 2022. Critical observations from ethnomusicology, ingilizce eserlerin seçki, Eliva Press, Moldavi, 2023. Gjurmë të Qamilit të Vogël në muzikë, monografi, Artini, Prishtinë, 2024.

Kaynakça

Krenar Doli (2022), *Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği*, Albanoloji Enstitüsü, Priştine

Book review the Kosova'da Tasavvuf Müziği Geleneği (Tradition Sufi Music in Kosovo)

Abstract

The book titled "The Tradition of Sufi Music in Kosovo" focuses on the examination of Sufi music as a musical and sociocultural phenomenon in Kosovo, in connection with the development and influence of tekkes and other Islamic institutions in the Balkans. In the study, all previously written and published materials related to this subject have been considered, and the opinions of pioneers working in this field have been consulted, with the aim of achieving a scientific and academic level and continuing an ongoing effort. It has been observed that research on this type of musical creativity was limited in number and had deficiencies before and during the publication of this book. The book consists of four chapters: Chapter 1. Ottoman Rule and Islam in Kosovo, Chapter 2. The Practice, Space, Rituals, and Ceremonies of Sufi Music, Chapter 3. The Tekkes of Kosovo, Chapter 4. The Hymns of Kosovo. This book explains the role of each of the tekkes as an art center in the development of Sufi music.

Keywords: Kosova, Turkish Sufi music, book review